

"אל תכרתו אקליפטוסים"

אקליפטוס המקור הוא מין זר בישראל, אשר הובא לארץ מאוסטרליה לפני יותר ממאה שנה וניטע באלפיו בייעור, בחורשות ובישובים. בתחילה ניטע על ידי הבריטים לייבוש ביצות ובהמשך למניעת סחף קרקע, בלימת תנועה של חולות נודדים, ואספקת עצי הסקה ומוצרי יער אחרים. תנופת נטיעות ואקלום מיני אקליפטוס החלה בארץ מידי לאחר קום המדינה ומיזן זה נקשר עם התיישבות וקביעת חזקה על השטחים באזורי הארץ השונים. האקליפטוס הוא מהצמחים המוצלחים ביותר בתור נטיעות תרבותיות לשם נופש, הצללה וייעור באזורים סוב-טרופיים, ים-תיכוניים ומדבריים-למחצה. הוא גם צמח מקור מזון לדבורי דבש ומוגזן רחב של חרקים מאביקים אחרים, הפורח ברוב חודשי השנה. חורשות אקליפטוס רבות משמשות מקום מקלט לצמחיית בר מפותחת ובכלל זה למיני צמחים "אדומים" (היינו, בסכנת הכחדה בישראל). במשך השנים הפך אקליפטוס המקור לסמל של המפעל הציוני בישראל על אף היותו צמח זר (צמח "גר" במינוח המקצועי המובל). יש לו יתרונות אחדים בהיותו עץ מהיר צמיחה, בעל נוף מרשים, ירוק-עד החי שנים רבות, ועמיד יחסית בפני מזיקים ומחלות. אין מין עץ אחר בישראל, זר או טבעי, המתחרה בממדיו בעצי אקליפטוס קשישים, רחבי גזע ואדירי צמרות, הפזורים למאות ברחבי ישראל ומהווים חלק בלתי נפרד מנופה.

לאחרונה נודע לנו כי הקרן-הקיימת הפסיקה כמעט לחלוטין את נטיעת אקליפטוס המקור ברחבי ישראל. קראנו כי רשות-הטבע והגנים מנהלת מדיניות של כריתת אקליפטוס המקור וזאת לא רק בתוך שמורות הטבע. אמנם בספרות הפורמלית הישראלית הוכרז אקליפטוס המקור כמין פולש (דפור-דרור 2010), אך לא ברור עד כמה הוא מין "פלשני הרסני" אשר מסכן את צמחיית הבר, המערכת האקולוגית, והאקוסיסטמות הטבעיות. ספק אם כריתת מאות עצים שלו תמנע את התפשטותו במקומות הרגישים. מסקר ראשוני של אתרי הזרעים של אקליפטוס המקור ומסיכום ידע של המומחים בנושא הפלשנות (כהן וריוב 2015; דופור-דרור 2015; בכתב-העת כלנית) מתברר כי אקליפטוס המקור הוא עץ "בעייתי רק במקומות לחים בקיץ" (דופור-דרור 2013). ברוב אזורי ישראל אין כל עדות להתפשטותו כצמח מובר (Escaped, Feral), וזאת אחרי 120 שנה של נטיעות מסיביות. אנו מודעים לבעיית התפשטות של אקליפטוס המקור בבתי-גידול לחים בצפון ישראל, ושם אין לטעת אותו. גם איננו מתנגדים כלל ועיקר לפעולות למניעת התפשטותו ע"י רשות הטבע והגנים באתרים רגישים במקומות אלה. אך מכאן ועד למדיניות גורפת של אי נטיעה וכריתה מכוונת של אקליפטוסים בכל רחבי ישראל הדרך ארוכה מאוד. דעתנו היא כי יש לברר ולחקור באופן שיטתי ומבוקר עד כמה אקליפטוס המקור מהווה מין מובר-פולש בבתי-הגידול השונים ברחבי ישראל, ורק לאחר מכן להחליט על מדיניות נטיעה וכריתה כלל ארצית. להערכתנו, ברוב אזורי הארץ, מלבד מספר מצומצם של אתרים בבתי גידול לחים, לא קיימת התפשטות של אקליפטוס המקור על ידי זרעים. בשטחים אלה אין להגדיר את האקליפטוס כפולש ואין לפעול לביעורו. גם בבתי הגידול הלחים יש לבדוק בצורה קפדנית וכמותית את מידת ההתפשטות וההתבססות של זרעים בטרם נקבעת מדיניות ביעור גורפת.

במשך חמישים השנה האחרונות, בחלקים גדולים מהשטחים הפתוחים בישראל, השתנתה דמות הנוף בגלל פלישת מספר צמחים גרים או מקומיים שהפכו למטרד, דוחקים את הצומח הטבעי ומשנים את התנאים בבתי-הגידול הטבעיים. בין העצים שבהם נמנים שיטה כחלחלה, פרקינסוניה שיכנית, טבק השית, אילנתה בלוטית, אורן ירושלים, וושינגטוניה חסונה ואשל היאור. מבין העצים הגרים המצוינים במסמך של רשות הטבע (דופור-דרור 2009), אקליפטוס המקור הוא רק המין ה-13 בדרגת האיום הפולשני ורק המין ה-27 מכלל הצמחים הזרים. תמוה שמאמץ גדול מרוכז דווקא בכריתה וביעור עץ בעל חשיבות כה גדולה בתולדות ההתיישבות ובעל נוף ירוק כה נאה. אנו קוראים לגופים האמונים על שימור הטבעי בישראל לפעול בעדיפות ראשונה לביעור ומניעת התפשטותם של מיני עצים זרים אחרים, פולשניים והרסניים הרבה יותר (כגון מיני שיטה, ינבוט אורן ופרקינסוניה), ולכך נשמח להיתרם ולעזור. אך לגבי אקליפטוס המקור יש להתחשב ביתרונותיו הרבים בטרם מחליטים על פעולות לכריתתו.

**"אין תאורה אלף עץ!
המשלים אל עצה, עוקר לורל האצט!
אין לטות קנן או חלמל החלוק יתך מאלף אקליפטוס עצמת...
קנן תולד להקיים כאן או לט. אלף קן-מאה - אין תאורה"**
(סי.זיהר בנאמו בכנסת ב-1964)

החותמים הינם בוטנאים חוקרים ואקולוגים עתירי ידע וניסיון במערכות האקולוגיות בישראל:

ד"ר אבני צבי	פרופ. זהבי אבישג	פרופ. קציר גדי
ד"ר אוסטרלייבר רוני	ד"ר טל אופיר	ד"ר קציר נורית
פרופ. איזיקוביץ דיני	ד"ר לשם יורי	מר רווק שוקה
ד"ר איש-עם גדי	פרופ. מילוא רון	ד"ר רונן אורית
ד"ר אלוני ערגה	ד"ר מלמד יואל	פרופ' ריוב יוסי
ד"ר אפק אהוד	פרופ. נאמן גדעון	פרופ' שטיינברגר יוסי
פרופ. בלקין שמשון	ד"ר פולק גדי	פרופ' שילר גבי
פרופ. ברנדייס מיכאל	ד"ר פיין פנחס	ד"ר שיצר דבורה
ד"ר דג ארנון	ד"ר פליק עומר	פרופ. שמידע אבי
פרופ. דבני אמוץ	ד"ר פרומקין רון	ד"ר שפירא צביה
ד"ר הר ניר	פרופ. פרידברג אמנון	
ד"ר זהבי עמי	ד"ר קגן סימה	
פרופ. זהבי אמוץ	פרופ. קיסר תמר	